

„Wizimy se ako žywy žěl serbskeje wósady“

Skladnostnje 25lětneho jubileja towarstwa Pónaschemu rozmołwa z předsydu Uwe Gutšmidtom

W meji je tomu 25 lět, zo je so towarstwo Pónaschemu založilo. Što Wam jako předsydu slěborny jubilej towarstwa woznamjenja?

Ako smy Pónaschemu založyli, som z manželskeju tamkor jět. Pšepšosenje som dostał wót Jura Frahnowa, serbskego prjatkowarja z Picnja. Žycenje, až tam sobu cynim, jo pšišto z wósady Wjerbno. Mója serbska maš póchada z teje wósady a jo měta tam pšijašelow a pšijašelki. Na zachopjeńku smy byli cyste lutherske towaristwo. Smy wěželi, až Domowina to njezwónoži z rewitalizaciju dolnoserbšćiny. Domowina njejo witała a njewita nas. Smy kšěli jano pomagaš, ale samostatne wostaš. Pši nas Budyšin njama wliw, dokulaž młoge w Dolnej Łužicy maju z tym problem.

Towarstwo bě so 21. meje 1999 we wosadnej rumnosći we Wjerbnje založilo. Je Pónaschemu cyrkwinske abo nabožne towarstwo?

Se wizimy sami ako žywy žěl serbskeje wósady w diasporje. W běgu casa jo wjele maminorečnych člonkow wumrěło. Mamy nowe člonki, ako powědaju serbski abo su pšijašele dolnoserbšćiny. Pó wustawkach móžo teke ateist abo katolik pši nas člonk bys, gaž naše demokratiskje wustawki pšipóznajo.

Čehodla je so towarstwo založilo? Kajke běchu jeho zaměry?

Wjeliki wliw jo mója žeńska měta w Pónaschemu. Wóna jo była jadna z přednych Witaj-wótkublařkow 1998 w Žylowje. Ze Serbskim šulskim towaristwom smy mógli gromadu žělaš. Wót lěta 2000 jo Domowina pšewzeła nawjedowanje Rěčnego centruma Witaj (RCW). Tak su nastali wótše nutšidolnoserbške konflikty. Mója žeńska

Uwe Gutšmidt a farar Dieter Schütt 2009 před Bórkowskej cyrkwju Foto: archiw PB

Předsyda Pónaschemu Uwe Gutšmidt

Foto: priwatne

jo dostała problemy na žěle. Su jej wumjadowali dla jeje serbskeje ludoweje rěcy. Wóna jo změnila žělo a jo žělała za Nimca. Až dajo Witaj-projekt w Hochozy, we Wětošowje a w Strjažowje, jo zastužba Pónaschemu. Som wót lěta 2006 do 2019 ako Witaj-ceptař žělał. Som teke dožywil twarde konflikty dla dolnoserbšćiny a to zwětšego ze Serbami Domowiny a nic z Nimcami. My wužyjomy w Bramborskej našu serbskosć.

Kelko sobustawow měješe towarstwo při založenju a kelko je jich džensa?

W pšedsedarstwje smy wobzamknuli, až njedajomy naše licby wen. Smy stabilne. Młoge žurnalisty nas pširownuju z wětšuju kupku Domowiny. Ale kótara Domowinska kupka jo pšes dolnoserbških žižecyich žiwadłowych grašow wuwijała abo šesć žižecyich kniglow wudała (styri teke dolnoserbški)? Na kulturnem póli smy mimo konkurencje. To plaši za ceļu Łužicy.

Pónaschemu je so w Delnej Łužicy za Delnich Serbow založilo. Maće tež sobustawow w Hornjej Łužicy?

Mamy člonki we wšakich zwězkowych krajach. Někotare wuměju teke górnoserbski a dolnoserbški. Mója žeńska jo měta górnoserbsku slězynu. My powědamy dolnoserbški abo nimski. Teke ja wumějom górnoserbski. Njamógu górnoserbski pisaš, cytam ale górnoserbske knigly a casopise.

Pónaschemu měješe tež přecelow w Pólskej. Što tute mjezynarodne zwiski za towarstwo woznamjenjachu?

Mamy hyšći pólske člonki. Pólaki su nam bliske. Smy měli někotare lěta dolnoserbšku wucbu na pólskej šuli. Ale Pónaschemu njebužo tak spěchowane ako Domowinske towaristwo. Bóžko njejsmy měli

móc, to dalej wjasć. Za dolnoserbšćinu by mógli pólskich fachnikow derje trjebaš.

Što bě najwjetši wuspěch towarstwa?

Mamy wjelike wuspěchy ako towaristwo. We wokognušu jo to šěžko ze serbskimi institucijami gromadu žělaš. Wót 2023 mamy demokratiskje projekty pšesišwo rasizmoju. Smy dostali nimsku pódpěru. To su wjelgin wuspěšne žižecyich knigly. Lětosu bužomy dolnoserbškim wuknikam nabóžniny na Dolnoserbškem gymnaziumje sto dolnoserbških žižecyich kniglow dariš. By ako pšedsedař teke zwólniwy był, wuknikam górnoserbskeje nabóžniny dolnoserbške a nimske knigly dariš. Mamy nowe plany. Pišomy nabóžne knigly (e-knigly a mały papjerjany nakład za EKD).

Što bě najwjetši njewuspěch towarstwa?

To su wšake. Domowina jo wjele lět zadorała, až Pónaschemu pósćelo luži do Serbskeje rady. Ten wjeliki njewuspěch, až zgubijomy něnto serbske wjaski, jo wuraz wopacneje serbskeje politiki. Žaľujomy sobu. 2023 smy kšěli górnoserbske knigly pšesišwo rasizmoju wudaš. Serbska založba to njejo kšěta pódpěraš. Tak jo młoga dobra serbska aktiwita za starego Fryca! 2019 som kšěł A-rědownju na wušej šuli „Mina Witkojc“ w Bórkowach zarědowaš. Šulska wjednica, Serbowka a člonk Domowiny, to njejo kšěta. Město togo smy w lěše 2023 dostali naci-skandal na tej šuli. Wó tom skandalu som pisał baseň.

Hajiće zwiski tež k tamnym serbskim towarstwam?

Som člonk dolnoserbškego cerkwinego towaristwa. Wót 2007 do 2015 som był teke ten pšedsedař Spěchowanskego towaristwa za serbsku rěč w cerkwi. By teke w drugih towaristwach sobu cynił abo z nimi gromadu žělał, gaby Serbski sejm pódpěrowali. By mógał se pšedsťajis teke do górnoserbských towaristwow zastupiš.

W minjenych lětach je Serbski sejm nutřkoserbsku opoziciju přewzał. Džěla Pónaschemu hromadže ze Serbskim sejmom?

Pónaschemu jo žěl Serbskego sejma. Pó mentališe smy hynac ako Górnoserby. Naše člonki su pšikład za wjeliku Domowinu, dokulaž my móžomy teke z drugimi Serbami gromadu žělaš. To njekšě wěste elitarne serbske krejze. Trjebamy kubtańsku awtonomiju Serbow w Sakskej a Bramborskej abo serbska rěč zginjo, což njejo Bóža wóla. Wón ma nas lubo a jo darił nam dwě rěcy, aby jogo wuchwalili.

Džakuj so za rozmołwu.

Prašala so Trudla Malinkowa